

Formació al llarg de tota la vida: la formació de professionals

Joan Josep Berbel i Joan Miquel Piqué

129

1. Un nou model per a la millora professional contínua

Hi ha diferents factors que justifiquen la necessitat de formular un model de formació per al treball al llarg de tota la vida professional i, en conseqüència, també de la reformulació de l'actual sistema de formació professional. Aquesta necessitat està formalment explicitada en l'àmbit europeu, donat que és imprescindible adaptar aquest nou model de formació al llarg de la vida a l'estratègia europea per a l'ocupació (Horitzó 2010) i a l'estratègia europea per a la formació professional; i d'altra banda, cal abordar amb urgència el reequilibri del diferencial català respecte a Europa en qualificacions professionals. Les nacions més avançades, econòmicament i socialment més desenvolupades, tenen sempre entre les claus del seu potencial una equació fonamental: Formació = Feina = Futur.

Per això cal unir esforços, per tal d'articular un projecte que millori l'adequació de la formació professional a les necessitats de la societat catalana actual. I en aquest sentit, tant la conjuntura europea i estatal com les necessitats del món educatiu i del treball, fan oportú plantejar un nou model de formació al llarg de la vida. Tant l'Administració com el conjunt dels agents implicats en la formació de persones s'han d'establir com a objectiu comú dotar a Catalunya d'una formació professional i d'un sistema d'aprenentatge permanent estable, de qualitat, que respongui a les necessitats de persones i empreses, i contribueixi a la cohesió social i a la igualtat d'oportunitats.

Les raons i els fonaments d'aquests canvis són diversos, i afecten a molts àmbits de l'educació, la formació i la vida professional de les persones. Des del món educatiu cal emprendre aquesta transformació per a assolir una millora de l'atractiu i la qualitat de

la formació professional, així com el reconeixement dels aprenentatges no formals. Des de l'àmbit del treball, esdevé imprescindible ajustar les qualificacions de les persones a les necessitats demandades per les empreses, amb l'horitzó d'assolir una major excel·lència professional per a una major productivitat; també en aquest sentit cal reforçar la innovació i la qualitat de l'educació per a una major qualitat de l'ocupació.

130

Per tal d'avançar en la construcció de l'Espai català de Formació Professional cal, alhora, dissenyar un dispositiu específic adequat als requeriments del procés de canvi cap al nou sistema ECVET que asseguri la transparència, permeabilitat i qualitat dels sistemes de formació professional al llarg de la vida a Catalunya i afavoreixi la mobilitat de les persones dins l'espai europeu.

2. FP.Cat: la resposta a noves realitats i necessitats

Amb aquests antecedents, el Pla FP.Cat pretén dotar a Catalunya d'una Formació Professional i aprenentatge permanent al llarg de la vida que s'enquadri en l'espai europeu, respongui adequadament a les necessitats d'ocupabilitat de les persones, de competitivitat de les empreses, de desenvolupament de la societat basada en el coneixement i que contribueixi a la cohesió social. FP.Cat, en aquest sentit, és un projecte comú dels Departaments de Treball i d'Educació, que es compon d'un conjunt de mesures (sistema d'integració, via transferència de crèdits, dels tres sistemes de formació professional, marca única de qualitat i xarxa de centres d'excel·lència formativa) per tal d'adequar la formació professional a les necessitats de les persones i les empreses.

És fonamental que la Formació Professional assoleixi, en l'horitzó 2010, la rellevància que li correspon perquè l'economia europea arribi a ser la més competitiva, i oferir a tots els europeus les qualificacions i competències que necessiten per integrar-se totalment a la societat del coneixement, tant si es tracta de joves com de treballadors adults, de demandants d'ocupació o de persones desfavorides, contribuint a afavorir més i millors ocupacions.

I per tal d'aconseguir aquesta rellevància, és imprescindible millorar l'atractiu i la qualitat de l'educació i la formació al llarg de la vida professional, i també disposar d'un

instrument que permeti transferir i capitalitzar crèdits d'aprenentatge al llarg de la vida, tenint en compte les especificitats de l'educació i la formació professional i l'experiència europea de la transferència de crèdits en l'ensenyament superior.

Per tot l'anterior, FP.Cat es planteja articular un veritable model de formació al llarg de la vida com a eina d'integració laboral i social, i de lluita contra l'exclusió i la pobresa. Política de beques per garantir la igualtat d'oportunitats i la cohesió social. Això suposarà la posada en marxa d'un sistema de formació des de la demanda, incorporant les pràctiques en empreses, que respongui de forma efectiva als canvis en els requeriments de perfils laborals que tenen les empreses a Catalunya. Aquests avenços no es podran fer efectius si no s'assoleixen estàndards internacionals, tant pels sectors professionals com pels centres d'excel·lència formativa, tant pel que fa a inversió en equipaments com en experts, titulacions, metodologies i *know-how* tecnològic.

131

Respecte a l'impacte del FP.Cat, cal entendre que bona part de l'increment de productivitat futur de Catalunya vindrà donat per l'actual població treballadora i per les noves generacions que s'incorporin al mercat de treball en els propers anys. Per tant, la formació i la seva organització resulten peces crítiques pel benestar i la integració de les persones a la societat i al món del treball, així com per a la competitivitat i productivitat empresarial. Es a dir, l'alt valor afegit que aportin les persones, traduït en millores de la productivitat transversals a tota l'economia, serà essencial pel futur econòmic de Catalunya i per la millora del benestar de les persones.

Tornant a l'articulació del nou sistema de formació professional al llarg de la vida, cal garantir, com dèiem, un augment del prestigi de la formació professional; però també la popularització del sistema d'acreditació d'aprenentatges i competències, així com una millor cobertura de les necessitats del mercat de treball.

3. Les prioritats estratègiques: un decàleg per a l'acció

D'acord amb l'anterior, el nou model de formació professional a Catalunya es fonamentarà en els següents eixos estratègics i mesures operatives:

1. Incrementar el nombre de persones formades en el sistema de formació

professional a Catalunya amb l'objectiu de garantir la permanència en el sistema principalment de les persones més joves en la seva etapa reglada, així com d'incrementar i estendre el nombre de persones que escullen la formació professional com a fórmula de capacitació personal.

132

2. Aconseguir una millora de la qualitat de la formació a través de l'equilibri òptim entre les necessitats sectorials i territorials vinculades a la impartició de formació professional al llarg de la vida. A aquest efecte, s'estendrà pel territori de Catalunya una xarxa de centres especialitzats de formació professional a l'horitzó del 2010 que impartiran formació reglada, ocupacional i contínua. La xarxa comptarà amb la participació dels agents socials i gaudirà de la marca de qualitat formativa FP.Cat.
3. Garantir la flexibilitat i adaptabilitat plena del sistema de formació professional a les característiques de les persones que demanden capacitació i a les necessitats del teixit social i econòmic de Catalunya. Aquesta garantia d'adaptabilitat s'aconseguirà a través d'un model d'avaluacions continuades de necessitats, tant de les persones com de les empreses i institucions, amb la col·laboració necessària dels agents socials i econòmics. Tanmateix, s'asseguraran instruments que permetin transferir i capitalitzar crèdits d'aprenentatge al llarg de la vida, tenint en compte les especificitats de l'educació i la formació professional, així com l'experiència europea de la transferència de crèdits en l'ensenyament superior.
4. Establir itineraris personals formatius a mode de cicle vital que permeti millorar les ràtios d'inserció laboral i de qualitat de l'ocupació de les persones que transiten a través dels diferents sistemes de formació professional. S'aconseguirà a través de la garantia d'accés i impartició dels diferents subsistemes formatius (reglat, ocupacional i de contínua) i de la incorporació de fases d'orientació per a la inserció laboral als centres de la xarxa FP.Cat i, subsidiàriament, als centres que actualment imparteixen formació professional a Catalunya en algun dels subsistemes formatius.
5. Formular una metodologia formativa i una planificació que permeti a Catalunya comptar amb un esquema continu d'accés a la formació professional (365x24), en línia amb les regions capdavanteres a Europa. En aquest sentit, es formularà un

model que combini adequadament formació presencial i a distància i que possibiliti accés a continguts formatius durant les 24 hores del dia i capilaritat a totes les zones del territori de Catalunya a través de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació.

6. Establir un model estable d'adquisició de competències pràctiques, principalment per les persones que cursen estudis de formació en moments de transició entre l'escola i el treball, entre la desocupació i l'ocupació, i entre la inactivitat i l'ocupació. Es formularà un model de pràctiques a empreses i institucions en el termini de l'any natural de 2008 que permetrà sistematitzar els vincles entre els centres formatius i les empreses i institucions adequades a Catalunya.
7. Adequar completament als estàndards europeus de titulacions i reconeixement de competències tota aquella formació adquirida tant sectorialment com transversalment.
8. Fomentar la mobilitat transfronterera de les persones que es troben en procés de formació professional en qualsevol moment del seu cicle de vida professional, però principalment en els moments de la formació reglada i ocupacional. A aquest efecte, s'impulsaran els sistemes de beques a la mobilitat existents i s'ampliarà l'univers de destinacions de les persones a escala europea com a fórmula per a assolir llocs de treball també fora de les nostres fronteres.
9. Garantir el sosteniment de les inversions públiques necessàries pel manteniment dels nivells actuals de fons destinats als diferents subsistemes formatius a l'horitzó del 2010, i incrementar el finançament d'aquelles noves mesures que ho exigeixin, principalment aquelles relacionades amb la creació de centres especialitzats de formació a Catalunya i el sistema de beques.
10. Impulsar totes aquelles iniciatives normatives a Catalunya que contribueixin a assentar unes bases organitzatives i funcionals per tal de garantir la coordinació, racionalització, planificació conjunta i eficiència de la política integral que realitza el Govern de Catalunya en matèria de formació professional al llarg de la vida, i instar els Departaments de Treball i Educació al seu impuls i implementació al llarg de l'exercici 2008.

4. Els Centres d'excel·lència: element central del nou model

134

El Pla FP.Cat conté un conjunt de projectes que es realitzaran en centres amb oferta significativa de formació professional, i incidiran en els àmbits de la Formació Professional (inicial, ocupacional i contínua), així com en l'acreditació de les competències adquirides mitjançant l'experiència en el treball. Cada centre establirà un Pla d'actuacions que especifiqui els objectius, actuacions, calendari, pressupost i fonts de finançament, agents que executen cada una de les actuacions, indicadors de resultats i avaluació.

En definitiva, els centres on es desenvoluparan les actuacions del pla hauran de tenir unes determinades característiques:

- > Marca única de qualitat i titulacions reconegudes empresarialment.
- > Mòduls bàsics de formació equiparables a tots els subsistemes: transversals (prevenció de riscos, anglès, etc.) i especialitats formatives
- > Homologació i certificació úniques de qualitat de la formació
- > Metodologia comuna d'informació i orientació a persones i empreses
- > Paquet mixt d'inversió d'arrencada (públic-privat)
- > Contractes-programa amb l'Administració a 2-3 anys

5. Conclusió: una transformació inajornable

Catalunya ja ha iniciat una transformació del seu model econòmic, per l'adaptació plena a la globalització, per la necessitat d'incorporar plenament a la producció les tecnologies del coneixement i, en definitiva perquè, després d'un extraordinari procés d'obertura als mercats internacionals i de desenvolupament econòmic accelerat, és el moment que la nostra estructura econòmica faci un salt endavant.

Catalunya ja no és competitiva fent el que feia fa 20 anys, els nostres avantatges ja no són els mateixos, com tampoc ho són els nostres reptes de futur. Per això, cal desenvolupar nous sectors, noves activitats, millorar decididament els nostres nivells de productivitat.

I aquesta transformació no es pot produir sense persones formades, professionalment qualificades, i preparades per a actualitzar contínuament les seves capacitats. I en

aquest sentit, el sistema de formació de professionals és un instrument cabdal per tal d'aconseguir que la nostra economia sigui competitiva i estigui basada en aquelles activitats que siguin estratègiques per al desenvolupament futur. Cal que ens dotem d'un sistema de formació excel·lent, àgil, flexible, i que pugui donar servei a tot tipus de treballadors i en qualsevol moment de la seva carrera professional. No és ja tan sols la formació al llarg de la vida, sinó la capacitació constant de persones per a satisfer tant les seves aspiracions professionals com les necessitats i els perfils professionals requerits per les empreses. Cal, efectivament, que la formació professional sigui una veritable font de noves capacitats, d'innovació per a la producció i d'oportunitats per a les persones.

135

Aquesta formació professional, a més, ha de suposar un vehicle de transició real entre la formació acadèmica i el món del treball. Per als joves, una manera d'iniciar la seva carrera professional; i per a les persones adultes, l'oportunitat de potenciar-la i orientar-la. Cal dissenyar-la i implementar-la en termes molt més amplis i orientats del que ho han estat fins ara, perquè, certament, el que aprenem a l'escola ja no ens serà suficient per al desenvolupament de la nostra carrera professional.